ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 29.6.2023
COM(2023) 355 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Δέκατη έβδομη ετήσια έκθεση του 2022 σχετικά με την υλοποίηση της ενωσιακής βοήθειας δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Δέκατη έβδομη ετήσια έκθεση του 2022 σχετικά με την υλοποίηση της ενωσιακής βοήθειας δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου[1] (στο εξής: κανονισμός για τη βοήθεια) αποτελεί τη βάση για την παροχή βοήθειας προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα και απαιτεί την υποβολή ετήσιας έκθεσης προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Από το 2006 έως το τέλος του 2022 είχε προγραμματιστεί ποσό ύψους 656 εκατ. EUR για την υλοποίηση δράσεων βάσει του κανονισμού για τη βοήθεια. Το ποσό που δεσμεύτηκε τον Οκτώβριο του 2022 για το ετήσιο πρόγραμμα δράσης του 2022 ήταν 33,4 εκατ. EUR[2]. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027 έχει προσφέρει πολυετή προοπτική στο πρόγραμμα και προβλέπει σταθερή, ετήσια χρηματοδότηση. Ωστόσο, το πρόγραμμα βοήθειας έχει εξαιρετικό και μεταβατικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στην προετοιμασία και τη διευκόλυνση, κατά περίπτωση, της πλήρους εφαρμογής του κεκτημένου στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας στις οποίες η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ασκεί πραγματικό έλεγχο μετά την επίλυση του κυπριακού προβλήματος. Τόσο ο κανονισμός για τη βοήθεια όσο και ο κανονισμός 2020/2093 του Συμβουλίου[3] για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου προβλέπουν αναθεώρηση σε περίπτωση επανένωσης.

3. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Το πρόγραμμα υλοποιείται στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ασκεί πραγματικό έλεγχο και όπου η εφαρμογή του κεκτημένου έχει ανασταλεί προσωρινά κατ' εφαρμογή του πρωτοκόλλου 10 της Συνθήκης προσχώρησης. Η βοήθεια υλοποιείται με καθεστώς άμεσης και έμμεσης διαχείρισης.

Η Επιτροπή λειτουργεί σε ενιαίο πολιτικό, νομικό και διπλωματικό πλαίσιο. Η παροχή της βοήθειας αυτής δεν συνεπάγεται αναγνώριση άλλης αρχής στις περιοχές πλην της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Για να μπορέσει η Επιτροπή να υλοποιήσει το πρόγραμμα με βάση τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, απαιτούνται ορισμένες ad hoc ρυθμίσεις. Υπό κανονικές συνθήκες, τα προγράμματα

---

[1] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας και για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2667/2000 σχετικά με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ανασυγκρότησης (ΕΕ L 65 της 7.3.2006, σ. 5).

[2] Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής, της 13.12.2021, σχετικά με την έγκριση προγράμματος δράσης για την τουρκοκυπριακή κοινότητα για το έτος 2021 [C(2021) 8905].

[3] Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2020/2093 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2020, για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για τα έτη 2021 έως 2027 (ΕΕ L L433I της 22.12.2020, σ. 11).

βοήθειας που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ περιλαμβάνουν συμφωνίες με τη δικαιούχο κυβέρνηση που προσδιορίζουν το νομικό πλαίσιο για την υλοποίηση της βοήθειας. Τέτοιου είδους συμφωνίες δεν μπορούν να συναφθούν σχετικά με τη βοήθεια προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Η διαχείριση και ο μετριασμός του εγγενούς κινδύνου αποτελούν μέρος της ευθύνης της Επιτροπής. Τα μέτρα που θεσπίζονται περιλαμβάνουν εντατική παρακολούθηση των συμβάσεων και παροχή υποστήριξης προς τους δικαιούχους, αναθεωρημένους όρους πληρωμής και προσεκτική προσέγγιση όσον αφορά τη χρήση τραπεζικών εγγυήσεων. Η βοήθεια περιλαμβάνει στήριξη με τη μορφή σημαντικού ποσού επιχορηγήσεων, για την οποία απαιτείται διαχείριση με εντατική χρήση πόρων.

Για να εξασφαλιστεί ο αντίκτυπός της, η τουρκοκυπριακή κοινότητα πρέπει να συμμετάσχει πλήρως στην προετοιμασία της εφαρμογής του κεκτημένου, ενόψει της άρσης της αναστολής της εφαρμογής του σύμφωνα με το πρωτόκολλο 10, μόλις αρχίσει να ισχύει συνολική διευθέτηση.

Η ομάδα διαχείρισης του προγράμματος δραστηριοποιείται, μέσω του Γραφείου Υποστήριξης του Προγράμματος της ΕΕ, στις περιοχές όπου δεν ασκείται πραγματικός έλεγχος από τη Λευκωσία. Η αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Κύπρο διοργανώνει επίσης συναντήσεις, σεμινάρια και συνεντεύξεις Τύπου και επικοινωνεί με το κυπριακό κοινό σε όλο το νησί, μεταξύ άλλων σχετικά με το πρόγραμμα βοήθειας. Επιπλέον, το γραφείο ενημέρωσης (Infopoint) της ΕΕ, το οποίο χρηματοδοτείται στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας, εκτελεί μια σειρά δράσεων επικοινωνίας και προβολής για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τις πολιτικές, τις προτεραιότητες και τις δράσεις της ΕΕ όσον αφορά τη στήριξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας, καθώς και για την προώθηση του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

4. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

4.1. Γενική επισκόπηση

Η Επιτροπή εξακολουθεί να εφαρμόζει τον κανονισμό για τη βοήθεια, με γενικότερο στόχο τη στήριξη της επανένωσης. Σε περίπτωση συνολικής διευθέτησης του Κυπριακού, το Συμβούλιο, βάσει πρότασης της Επιτροπής, θα αποφασίσει ομόφωνα για τις αναγκαίες προσαρμογές του εν λόγω κανονισμού.

Οι δράσεις κατά το 2022 περιλάμβαναν τη συνέχιση ορισμένων καθιερωμένων και επιτυχημένων έργων, όπως οι υποτροφίες της ΕΕ και τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης, για τη στήριξη τόσο της Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά όσο και της Διερευνητικής Επιτροπής για τους Αγνοούμενους. Ειδικός μηχανισμός εξακολούθησε να χρηματοδοτεί πρωτοβουλίες στο πλαίσιο των δικοινοτικών τεχνικών επιτροπών.

Η στήριξη με τη μορφή επιχορηγήσεων εξακολουθεί να αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του προγράμματος. Παρασχέθηκε μεγαλύτερη βοήθεια σε βασικούς οικονομικούς τομείς, στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τη διευθέτηση, μέσω έργων με επίκεντρο τον ιδιωτικό τομέα, τις αγροτικές περιοχές και την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων. Συνεχίστηκαν οι προσπάθειες για την επίτευξη απτών βελτιώσεων στην κατάσταση που επικρατεί όσον αφορά την εκρίζωση νοσημάτων των ζώων και την ασφάλεια των τροφίμων.

Η Επιτροπή συνέχισε τις προσπάθειές της για να βοηθήσει την τουρκοκυπριακή κοινότητα να συμμορφωθεί με τα πρότυπα που ορίζονται στη δέσμη δύο μέτρων που θέσπισε το 2021, με την οποία καταχωρίζεται το «Χαλλούμι»/«Hellim» ως προστατευόμενη ονομασία προέλευσης και καθορίζονται οι όροι κυκλοφορίας του εν

λόγω προϊόντος διαμέσου της πράσινης γραμμής. Καταβλήθηκαν σημαντικές προσπάθειες βοήθειας προς τους υπεύθυνους επιχειρήσεων τροφίμων ώστε να προετοιμαστούν για τις πρώτες επιθεωρήσεις σχετικά με την προστατευόμενη ονομασία προέλευσης. Η Επιτροπή συγκρότησε επίσης άτυπη ομάδα εργασίας για το Χαλλούμι/Hellim, στην οποία συμμετείχαν ενδιαφερόμενα μέρη και από τις δύο κυπριακές κοινότητες.

Εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά κενά όσον αφορά την ικανότητα των δικαιούχων να εφαρμόσουν αποτελεσματικά το κεκτημένο μόλις αρχίσει να ισχύει συνολική διευθέτηση. Ωστόσο, η τουρκοκυπριακή κοινότητα εξακολούθησε να σημειώνει ικανοποιητική πρόοδο σε πολλούς τομείς και κατανόησε καλύτερα τις προκλήσεις.

Ένα ζήτημα που εξακολουθεί να εκκρεμεί είναι η κατασκευή του δικτύου αποχέτευσης της Αμμοχώστου, για το οποίο η Επιτροπή έλυσε τη σχετική σύμβαση τον Δεκέμβριο του 2013. Η διαφωνία με τον πρώην εργολάβο παραπέμφθηκε σε διαιτησία το 2017. Τον Ιούλιο του 2022 το διαιτητικό δικαστήριο εξέδωσε την οριστική του απόφαση, η οποία στη συνέχεια προσβλήθηκε από τον εργολάβο ενώπιον των βελγικών δικαστηρίων. Παράλληλα, οι σχετικές διορθωτικές εργασίες συνεχίστηκαν σταθερά.

Η Επιτροπή συνέχισε να διασφαλίζει την υλοποίηση του προγράμματος βοήθειας, παρά τον απόηχο της πανδημίας COVID-19 και τη δύσκολη κοινωνικοοικονομική κατάσταση στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Μέσω του προγράμματος, συνεχίστηκε η εφαρμογή της δέσμης μέτρων έκτακτης ανάγκης λόγω της COVID-19, η οποία κάλυπτε τα πλέον επείγοντα ιατρικά εφόδια, την οικονομική στήριξη των επιχειρήσεων και την παροχή συμβουλών από ειδικούς στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Στο τέλος του έτους ήταν σε ισχύ 159 συμβάσεις στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας.

4.2. Πρόοδος ανά στόχο

Ο συνολικός στόχος του προγράμματος βοήθειας είναι η διευκόλυνση της επανένωσης της Κύπρου μέσω της προαγωγής της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας, με ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική ενοποίηση του νησιού, στη βελτίωση των επαφών τόσο μεταξύ των δύο κοινοτήτων όσο και με την ΕΕ και στην προετοιμασία για την υιοθέτηση του κεκτημένου.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν το 2022 για την επίτευξη καθενός από τους στόχους του κανονισμού για τη βοήθεια.

4.2.1. Στόχος 1: Ανάπτυξη και αναδιάρθρωση υποδομών

Το αναπτυξιακό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (στο εξής: UNDP) εξακολούθησε να εφαρμόζει τον μηχανισμό τοπικών υποδομών με βάση τις τρέχουσες συμφωνίες συνεισφοράς που υπογράφηκαν με την Επιτροπή, για ποσό ύψους 33,2 εκατ. EUR. Ο μηχανισμός παρέχει υποστήριξη για την προετοιμασία και την υλοποίηση σχετικών επενδύσεων σε τοπικές υποδομές.

Το 2022 βρίσκονταν υπό εκτέλεση 14 έργα προτεραιότητας στο πλαίσιο του μηχανισμού τοπικών υποδομών. Σημειώθηκε σημαντική πρόοδος όσον αφορά την κατασκευή του Κέντρου Συνεργασίας στον Κορμακίτη και την επέκταση της μονάδας επεξεργασίας λυμάτων της Μόρφου. Ξεκίνησαν επίσης οι εργασίες αποκατάστασης του ταμιευτήρα στα Κούκλια. Πραγματοποιήθηκε σειρά ενεργειών ώστε να

προετοιμαστεί το έδαφος για την έναρξη προκαταρκτικής μελέτης σκοπιμότητας σχετικά με τον δικοινοτικό σταθμό παραγωγής ηλιακής ενέργειας.

Στον τομέα των υδάτων, η κατασκευή του νέου αγωγού μεταφοράς λυμάτων της Λευκωσίας ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο του 2021 και η προθεσμία κοινοποίησης των ελαττωμάτων του έργου έληξε τον Δεκέμβριο του 2022. Το έργο αφορούσε την κατασκευή αποχετευτικών αγωγών μήκους 13 χιλιομέτρων για τη μεταφορά λυμάτων από την περιοχή της Λευκωσίας στη δικοινοτική μονάδα επεξεργασίας λυμάτων της Λευκωσίας, η οποία αποτελεί επίσης έργο που χρηματοδοτήθηκε από την ΕΕ και ολοκληρώθηκε το 2013. Το έργο θα μειώσει τη μόλυνση των υπόγειων υδάτων και θα προστατεύσει τους κοινούς υδάτινους πόρους για ολόκληρο το νησί.

Οι διορθωτικές εργασίες στο δίκτυο αποχέτευσης της Αμμοχώστου ξεκίνησαν τον Ιούλιο του 2021, ενώ οι ουσιαστικές εργασίες άρχισαν τον Ιανουάριο του 2022. Στόχος του έργου είναι η αποκατάσταση μεγάλου αριθμού ελαττωμάτων του αρχικού έργου και η βελτίωση της ποιότητας και της λειτουργικότητας του συστήματος. Κατά τη διάρκεια του 2022 σημειώθηκε σημαντική πρόοδος, με την εγκατάσταση περίπου του 70 % του προβλεπόμενου αγωγού. Η ολοκλήρωση του έργου αναμένεται προς το τέλος του 2023.

Η προθεσμία κοινοποίησης των ελαττωμάτων των τροποποιημένων συμβάσεων έργων για την επέκταση χώρου υγειονομικής ταφής και για σταθμό απαερίωσης χώρου υγειονομικής ταφής έληξε τον Ιανουάριο του 2022 και η εγκατάσταση παραδόθηκε πλήρως στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Δυστυχώς, ο δικαιούχος δεν βελτίωσε τη λειτουργία και τη διαχείριση της εγκατάστασης υγειονομικής ταφής και συνέχισε με κακές πρακτικές διάθεσης των αποβλήτων, χωρίς να κάνει χρήση της μονάδας επεξεργασίας στραγγισμάτων. Αυτό οδήγησε αναπόφευκτα σε σημαντική μείωση της αξίας της επένδυσης. Χωρίς τη συμμετοχή της Επιτροπής, ο δικαιούχος προκήρυξε δύο διαγωνισμούς για την ανάθεση της λειτουργίας του χώρου υγειονομικής ταφής. Ωστόσο, και οι δύο ακυρώθηκαν, κάτι που σημαίνει ότι η διακυβέρνηση του τομέα των αποβλήτων, καθώς και το μέλλον του, παραμένουν ασαφή. Η Επιτροπή έχει αφιερώσει συνεχείς προσπάθειες στη στήριξη του δικαιούχου για τη διόρθωση της κατάστασης.

Σύμφωνα με το ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης στερεών αποβλήτων που χρηματοδοτείται από την ΕΕ, οι επιχορηγήσεις που βοηθούν οκτώ τοπικές κοινότητες να βελτιώσουν τις υποδομές τους όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων είναι στην τελική φάση υλοποίησης.

Η τοπική τεχνική ικανότητα όσον αφορά την παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος ενισχύθηκε με την ανακαίνιση του δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, την ίδρυση εργαστηρίου αναφοράς για την ποιότητα του αέρα και των καυσίμων και τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων ανάπτυξης ικανοτήτων. Το δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, που βρισκόταν σε πλήρη λειτουργία καθ' όλη τη διάρκεια του 2022, παρέχει πλέον μετρήσεις για περισσότερους ρύπους σε αυξημένο αριθμό τοποθεσιών.

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, η δημιουργία νέων ραδιοτηλεοπτικών υποδομών συνεχίστηκε και αναμένεται να ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2023. Αυτό το χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο είναι αναγκαίο ώστε η τουρκοκυπριακή κοινότητα να απομακρύνει όλες τις αναλογικές τηλεοπτικές εκπομπές από το εύρος ζώνης συχνοτήτων των 700 MHz. Τελικά, θα καταστήσει δυνατή την απρόσκοπτη

κατανομή της ζώνης συχνοτήτων των 700 MHz σε υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας 5G και θα συμβάλει στην αύξηση της ψηφιοποίησης στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

4.2.2. Στόχος 2: Προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης

Το πρόγραμμα βοήθειας εξακολούθησε να καταπολεμά τις δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 και να στηρίζει το επιχειρηματικό περιβάλλον στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Το έργο «Καινοτόμος επιχειρηματικότητα και διάλογος», το οποίο υλοποιήθηκε με τον φορέα Northern Ireland Cooperation Overseas (NI-CO), αποτέλεσε το κύριο μέσο στήριξης του ιδιωτικού τομέα, μεταξύ άλλων, ενόψει της ανάκαμψης από την πανδημία COVID-19. Το 2022 το πρόγραμμα επιχορηγήσεων «Διασφάλιση και Δημιουργία Θέσεων Απασχόλησης» στήριξε 100 επιτυχημένες ΜΜΕ με χρηματοδότηση έως 60 000 EUR για την καθεμία. Η εν λόγω στήριξη προστέθηκε σε αυτήν που έλαβαν 770 πολύ μικρές επιχειρήσεις το 2021, με 1 500 EUR για την καθεμία.

Σημαντική πρόοδος σημειώθηκε στον τομέα της ασφάλειας των προϊόντων. Τον Μάρτιο του 2022 δρομολογήθηκε έργο τεχνικής βοήθειας για την εποπτεία της αγοράς με στόχο την εισαγωγή νέων και τη βελτίωση των υφιστάμενων πρακτικών στους τομείς της μετρολογίας, της τυποποίησης, της πιστοποίησης και της αξιολόγησης της συμμόρφωσης. Το έργο συμβάλλει στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην τουρκοκυπριακή κοινότητα και στην εξασφάλιση της συμμόρφωσης των τοπικά παραγόμενων προϊόντων με τα πρότυπα της ΕΕ.

Στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης, 189 γεωργοί έλαβαν επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση σχετικά με τη διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και με συναφή θέματα. Συμπληρωματικά προς την επένδυση στην κατάρτιση, 55 επιχορηγήσεις αγροτικής ανάπτυξης με στόχο την αναβάθμιση του τομέα προχώρησαν στο τελικό στάδιο υλοποίησης. Δρομολογήθηκε πιλοτικό πρόγραμμα έρευνας και επίδειξης για την κάλυψη του χάσματος μεταξύ επιστήμης, αναγκών και πρακτικής σε τέσσερα πιλοτικά θέματα που προσδιορίστηκαν, συμπεριλαμβανομένου του συστήματος για την προστατευόμενη ονομασία προέλευσης Χαλλούμι/Hellim.

Συνεχίστηκε η υλοποίηση του έργου τεχνικής βοήθειας για την ασφάλεια των τροφίμων και την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κρίσεων, το οποίο έχει επιπτώσεις στο εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής και στην εφαρμογή της δέσμης μέτρων για το Χαλλούμι/Hellim. Παρασχέθηκε στήριξη σε 28 υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων με σκοπό την ανάπτυξη και την εφαρμογή σχεδίων δράσης για την επίτευξη των προτύπων της ΕΕ. Ξεκίνησε η διαδικασία πιστοποίησης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και έως το τέλος του 2022 είχαν πιστοποιηθεί 11 εκμεταλλεύσεις και είχαν αξιολογηθεί επιπλέον 26 εκμεταλλεύσεις.

Ολοκληρώθηκε η τρίτη μεγάλης κλίμακας σειρά δοκιμών και δειγματοληψιών σε ζώα για νόσους προτεραιότητας, και συγκεκριμένα για τη βρουκέλλωση και τη φυματίωση. Για τον σκοπό αυτόν, η Επιτροπή παρείχε εργαστηριακές δοκιμές, κτηνιατρικά αναλώσιμα και υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, έως το τέλος του 2022 η τάση μείωσης του επιπολασμού της βρουκέλλωσης συνεχίστηκε και έφθασε περίπου στο 2 % του επιπολασμού στην αγέλη.

Η στήριξη από την ΕΕ συνέβαλε επίσης στο να σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος όσον αφορά την πρόσληψη ιδιωτών κτηνιάτρων για την πραγματοποίηση ελέγχων.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, διατηρήθηκε η στήριξη σε πεδία που συνδέονται στενά με την αύξηση των ικανοτήτων στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω της επιστημονικής εκπαίδευσης, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) και της διά βίου μάθησης. Η πρώτη φάση του πολυετούς σχεδίου ανάπτυξης προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης ολοκληρώθηκε με απτά αποτελέσματα. Μεταξύ άλλων επιτευγμάτων, συνέβαλε στην ανάπτυξη 20 δεσμών προγραμμάτων σπουδών για αναθεωρημένα προγράμματα ΕΕΚ και ενός νέου μηχανισμού εξέτασης και αξιολόγησης για την ΕΕΚ. Το σχέδιο παρατάθηκε για άλλα 2 έτη.

Όσον αφορά την επιστημονική εκπαίδευση, 34 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 12 σχολές ΕΕΚ έλαβαν εξοπλισμό επιστημονικών εργαστηρίων για συνολικά 77 εργαστήρια και 1 κέντρο πόρων ΕΕΚ, ώστε να ενισχυθούν οι ευκαιρίες επιστημονικής μάθησης για τους νέους. Τα προηγούμενα έτη 48 σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έλαβαν εξοπλισμό επιστημονικών εργαστηρίων. Η επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων ενισχύθηκε με τη δημιουργία δεξαμενής εκπαιδευτών. Συνολικά 1 468 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προϊστάμενοι και διευθυντές σχολείων εκπαιδεύτηκαν σε θέματα όπως η μάθηση και η διδασκαλία με επίκεντρο τον μαθητή, η χρήση επιστημονικών εργαστηρίων και οι διαδραστικές προσεγγίσεις στην εκμάθηση γλωσσών. Βρίσκονται σε εξέλιξη αναλυτικές εργασίες ώστε να προετοιμαστεί το έδαφος για τη μελλοντική στήριξη της διά βίου μάθησης, της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης και των προσόντων.

Υπογράφηκε νέα συμφωνία με την Παγκόσμια Τράπεζα, η οποία επικεντρώνεται στη συνεχή παροχή στήριξης για τη μακροοικονομική παρακολούθηση, τη διευκόλυνση των εμπορικών διαδικασιών και του εμπορίου διαμέσου της πράσινης γραμμής, τη βελτίωση του τουρκοκυπριακού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την παροχή τεχνικής υποστήριξης σε βασικούς τομείς της στατιστικής.

Στον τομέα της στατιστικής, τον Σεπτέμβριο του 2022 ξεκίνησε ένα έργο τεχνικής βοήθειας με τη Στατιστική Υπηρεσία της Δανίας με στόχο τη βελτίωση της παροχής δεδομένων για τις επιχειρήσεις και της διαχείρισης των πηγών δεδομένων. Προηγουμένως, παρασχέθηκε εξοπλισμός ΤΠ και ειδικό λογισμικό για τη βελτίωση των στατιστικών αποτελεσμάτων σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ. Τα έργα αυτά συμπληρώθηκαν με στοχευμένη στήριξη η οποία παρασχέθηκε μέσω της Παγκόσμιας Τράπεζας και του μέσου της Επιτροπής για τεχνική βοήθεια και ανταλλαγή πληροφοριών (TAIEX). Όλες αυτές οι δράσεις συγκροτούν μια ολοκληρωμένη στρατηγική της ΕΕ με στόχο τη βελτίωση της παροχής στατιστικών στοιχείων στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, η οποία είναι απαραίτητη για τη διευκόλυνση των προετοιμασιών για την επανένωση.

4.2.3. Στόχος 3: Ενθάρρυνση της συμφιλίωσης, μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και στήριξη της κοινωνίας των πολιτών

Η Διερευνητική Επιτροπή για τους Αγνοούμενους, η οποία υποστηρίζεται από το πρόγραμμα βοήθειας μέσω συμφωνίας συνεισφοράς με το UNDP, συνέχισε το επιτόπιο και το εργαστηριακό της έργο. Μέχρι το τέλος του 2022, από τους συνολικά 2 002 αγνοούμενους, η Διερευνητική Επιτροπή προέβη σε εκταφή 1 196 λειψάνων, εκ των οποίων 1 029 ταυτοποιήθηκαν γενετικά και επιστράφηκαν στις οικογένειές τους.

Τον Δεκέμβριο του 2022 υπογράφηκε νέα συμφωνία συνεισφοράς ύψους 2,6 εκατ. EUR για χρηματοδότηση των δράσεων της Διερευνητικής Επιτροπής το 2023. Συνολικά, κατά την περίοδο 2006-2022 η ΕΕ έχει συμβάλει με ποσό ύψους

35,8 εκατ. EUR στην υποστήριξη των δραστηριοτήτων της, το οποίο ισοδυναμεί με το 75 % της συνολικής χρηματοδότησής της το διάστημα αυτό.

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της δικοινοτικής Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά παρέμεινε βασικό στοιχείο των μέτρων συμφιλίωσης και οικοδόμησης εμπιστοσύνης που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα βοήθειας και, στο πλαίσιο αυτό, το 2022 ολοκληρώθηκαν 16 έργα. Συνολικά, το πρόγραμμα για την πολιτιστική κληρονομιά έχει λάβει χρηματοδότηση ύψους περίπου 24 εκατ. EUR από την ΕΕ. Αυτό κατέστησε δυνατή τη διατήρηση, τη διαρθρωτική στήριξη, την προστασία της φυσικής υπόστασης ή την αποκατάσταση περισσότερων από 120 μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς σε ολόκληρο το νησί.

Τον Δεκέμβριο του 2022 υπογράφηκε νέα συνεισφορά ύψους 1 εκατ. EUR για τη συνέχιση του χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ μηχανισμού στήριξης των τεχνικών επιτροπών. Η στήριξη αυτή υλοποιείται από το UNDP. Από το 2019 ο μηχανισμός στήριξης έχει χρηματοδοτήσει περισσότερα από 10 έργα των τεχνικών επιτροπών, από μελέτες σκοπιμότητας και έρευνες έως εργαστήρια και εκθέσεις.

Μετά την επιτυχή εφαρμογή ενός πιλοτικού δικοινοτικού προγράμματος υποτροφιών από τα Κολλέγια του Ηνωμένου Κόσμου (United World Colleges) και τη συνέχιση της θετικής εμπειρίας από τα προηγούμενα έτη, το 2022 επιλέχθηκαν 12 φοιτητές και από τις δύο κοινότητες για να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα του Διεθνούς Απολυτηρίου σε διάφορες χώρες. Οι δράσεις που υλοποιούνται από τα Κολλέγια του Ηνωμένου Κόσμου περιλαμβάνουν επίσης διακοινοτικές δραστηριότητες συμμετοχής των νέων και σύντομους κύκλους μαθημάτων που αποσκοπούν στην ενδυνάμωση των νέων ώστε να επιφέρουν θετικές αλλαγές στις κοινωνίες τους.

Η στήριξη της κοινωνίας των πολιτών συνεχίστηκε το 2022. Το έργο Civic Space, το οποίο παρέχει τεχνική βοήθεια σεοργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών , εξακολούθησε να τις βοηθά στην ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, να προωθεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών και να ενθαρρύνει τη δικτύωση και τις κοινές δράσεις με ελληνοκυπριακές και άλλες ενωσιακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Δεδομένης της θετικής ανατροφοδότησης για το έργο του, το Civic Space παρατάθηκε για άλλα 2 έτη.

Η νέα πρόσκληση υποβολής προτάσεων «Κυπριακή Κοινωνία των Πολιτών σε Δράση VIII» δρομολογήθηκε με επιτυχία τον Μάρτιο του 2022 για συνολικά κονδύλια ύψους 2,5 εκατ. EUR. Η πρόσκληση επικεντρώθηκε στην υποστήριξη δράσεων σε τρεις τομείς: δικοινοτικές ερευνητικές δράσεις· δικοινοτικές δράσεις οικοδόμησης εμπιστοσύνης· και ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Η διαδικασία ανάθεσης βρισκόταν σε εξέλιξη στα τέλη του 2022. Τα 12 έργα που ανατέθηκαν στο πλαίσιο της προηγούμενης έκδοσης της πρόσκλησης εισήλθαν στο στάδιο πλήρους υλοποίησής τους, παρέχοντας τη δυνατότητα στην κοινωνία των πολιτών να αναλάβει βασικές δραστηριότητες υπεράσπισης και να ενθαρρύνει τη δραστηριότητα των πολιτών.

Η ένωση της Πλατφόρμας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα εξακολούθησε να εφαρμόζει με επιτυχία την άμεση επιχορήγηση που χρηματοδοτείται από την ΕΕ. Οι κύριες δραστηριότητες επικεντρώθηκαν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, στα δικαιώματα των προσφύγων, στα δικαιώματα των ΛΟΑΤΙ+, στη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, στις συνθήκες κράτησης και στην απαλλαγή από τα βασανιστήρια. Η πλατφόρμα συμμετείχε στην παραπομπή της πρώτης υπόθεσης εμπορίας ανθρώπων ενώπιον των «δικαστηρίων» της τουρκοκυπριακής κοινότητας, η οποία κατέληξε σε καταδικαστική απόφαση. Παρείχε επίσης υποστήριξη σε θύματα

παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ενίσχυσε τις ικανότητες της κοινωνίας των πολιτών σε ζητήματα που βασίζονται στα δικαιώματα εν γένει.

4.2.4. Στόχος 4: Προσέγγιση της τουρκοκυπριακής κοινότητας στην Ένωση

Το 2022 το Ινστιτούτο Goethe αντικατέστησε το Βρετανικό Συμβούλιο ως εταίρος υλοποίησης του προγράμματος υποτροφιών της ΕΕ. Τον Απρίλιο του 2022 συνάφθηκε συμφωνία συνεισφοράς ύψους 5 εκατ. EUR με το Ινστιτούτο Goethe. Κατά τη διάρκεια του έτους προσφέρθηκαν 159 υποτροφίες σε Τουρκοκύπριους φοιτητές για να σπουδάσουν σε πανεπιστήμια χωρών της ΕΕ, ενώ οι πρώτοι Τουρκοκύπριοι που έλαβαν υποτροφία από την ΕΕ έγιναν δεκτοί στο Κολλέγιο της Ευρώπης.

Από το 2007 έχουν χορηγηθεί πάνω από 2 000 υποτροφίες σε φοιτητές, οι οποίες καλύπτουν περισσότερα από 100 πανεπιστήμια και 23 χώρες της ΕΕ. Οι υποτροφίες αυτές υποστηρίζουν φοιτητές κατά το πρώτο έτος των προπτυχιακών σπουδών, μεταπτυχιακούς φοιτητές σε μεταπτυχιακά ή διδακτορικά προγράμματα, καθώς και ερευνητές και επαγγελματίες, για την περαιτέρω ανάπτυξη των γλωσσικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων τους στις χώρες της ΕΕ.

Το Infopoint της ΕΕ τελεί υπό τη διαχείριση του Γραφείου Υποστήριξης του Προγράμματος της ΕΕ από κοινού με την αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Κύπρο. Το 2022, μέσω των δραστηριοτήτων του τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου, πέτυχε υψηλό επίπεδο προβολής για την ΕΕ. Το Infopoint της ΕΕ κάλυψε περισσότερα από 20 θέματα που σχετίζονται με την ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων της ισότητας των φύλων, της έμφυλης βίας, των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΙ+, των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, της παραπληροφόρησης και της υγείας και ασφάλειας στην εργασία.

Το Infopoint της ΕΕ διοργάνωσε 35 εκδηλώσεις, προσελκύοντας πάνω από 16 000 συμμετέχοντες. Η συμμετοχή στις εκδηλώσεις παρουσίασε ελαφρά αύξηση σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη. Επιπλέον, εκπονήθηκαν 14 δημοσιεύσεις, 69 ενημερωτικά γραφήματα και αναπτύχθηκαν 12 οπτικοακουστικά προϊόντα, με επίκεντρο τις προτεραιότητες της ΕΕ στην Κύπρο. Οι επισκέψεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης του Infopoint της ΕΕ εξακολούθησαν να αυξάνονται. Η σελίδα του Infopoint της ΕΕ στο Facebook απέκτησε περίπου 1 000 νέους ακολούθους το 2022.

4.2.5. Στόχοι 5-6: Προετοιμασία της τουρκοκυπριακής κοινότητας για την εισαγωγή και εφαρμογή του κεκτημένου

Το μέσο TAIEX χρησιμοποιείται για την υλοποίηση των στόχων 5 και 6 του κανονισμού για τη βοήθεια. Βοηθά στην προετοιμασία της τουρκοκυπριακής κοινότητας για την εφαρμογή του κεκτημένου, ενόψει της άρσης της αναστολής της εφαρμογής του μόλις αρχίσει να ισχύει συνολική διευθέτηση.

Ο μηχανισμός TAIEX παραμένει σημαντικό εργαλείο που συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος βοήθειας. Το 2022 το μέσο παρείχε συνεχή στήριξη σε 12 θεματικούς τομείς του κεκτημένου μέσω συνδυασμού διαδικτυακών και επιτόπιων εκδηλώσεων. Παρείχε επίσης τακτική βοήθεια από εμπειρογνώμονες στον τομέα της υγείας στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19. Συνολικά, διοργανώθηκαν 151 εκδηλώσεις του TAIEX, αριθμός ο οποίος διατηρήθηκε εξίσου υψηλός σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Επιπλέον, αναπτύχθηκε βάση δεδομένων με όλα τα νομικά κείμενα που συντάχθηκαν με την υποστήριξη του TAIEX και συνεχίστηκαν οι προσπάθειες για τη βελτίωση της ποιότητας της μετάφρασης και της διερμηνείας στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Το TAIEX εξακολούθησε να στηρίζει το εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 866/2004]. Ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες, εντεταλμένοι από την Επιτροπή, διενήργησαν τακτικές επιθεωρήσεις σε νωπά φρούτα και λαχανικά, πατάτες, μέλι και ψάρια. Επιπλέον, το 2022 έξι είδη μεταποιημένων τροφίμων μη ζωικής προέλευσης διήλθαν για πρώτη φορά από την πράσινη γραμμή. Σε αυτά περιλαμβάνονται το ελαιόλαδο, το ταχίνι, ο χαλβάς, το χαρουπόμελο, οι μαρμελάδες και οι χυμοί φρούτων. Οι εμπειρογνώμονες του TAIEX αποτέλεσαν την κύρια κινητήρια δύναμη για τη διασφάλιση προτύπων και ποιότητας ενωσιακού επιπέδου, μέσω των σχετικών ελέγχων συμμόρφωσης των εγκαταστάσεων.

Η Επιτροπή εργάστηκε επίσης για την άρση των εμποδίων στο εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής, διασφαλίζοντας την ομαλή εφαρμογή των καθεστώτων επιθεώρησης που θεσπίστηκαν πρόσφατα, σύμφωνα με τα οποία απαιτούνται πλέον φυτοϋγειονομικά πιστοποιητικά για όλα τα οπωροκηπευτικά.

4.3. Δημοσιονομική εκτέλεση (συμβάσεις και πληρωμές)

4.3.1. Ανάθεση συμβάσεων

Το 2022 η Επιτροπή υπέγραψε νομικές δεσμεύσεις ύψους 27,2 εκατ. EUR.

4.3.2. Πληρωμές

Το 2022 οι πληρωμές ανήλθαν συνολικά σε 40,6 εκατ. EUR (38 εκατ. EUR το 2021).

4.4. Παρακολούθηση

Η Επιτροπή είναι άμεσα υπεύθυνη για την υλοποίηση των περισσότερων έργων (άμεση διαχείριση). Το επίπεδο παρακολούθησης από το προσωπικό της Επιτροπής είναι πολύ υψηλό, με συνεχείς επαφές με εργολάβους, επισκέψεις δειγματοληπτικού ελέγχου, επιτόπιες συνεδριάσεις και συνεδριάσεις συντονιστικών επιτροπών. Η ομάδα στήριξης των επιχορηγήσεων, μέσω της παροχής τεχνικής βοήθειας, εξακολούθησε να επικουρεί την Επιτροπή στην παρακολούθηση της υλοποίησης των συμβάσεων επιχορήγησης, ενώ παράλληλα βοήθησε τους δικαιούχους των επιχορηγήσεων να εφαρμόσουν τους κανόνες της ΕΕ κατά την υλοποίηση των συμβάσεων επιχορήγησης, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για τις δευτερογενείς δημόσιες συμβάσεις.

Επιπλέον, η Επιτροπή υλοποιεί σειρά συμβάσεων υπό καθεστώς έμμεσης διαχείρισης. Οι φορείς υλοποίησης, όπως το UNDP, η Παγκόσμια Τράπεζα, το Ινστιτούτο Goethe και ο φορέας NI-CO υποβάλλουν εκθέσεις στην Επιτροπή σύμφωνα με τις αντίστοιχες συμφωνίες-πλαίσια. Η Επιτροπή συμμετέχει ενεργά στην καθημερινή παρακολούθηση αυτών των δράσεων.

4.5. Εσωτερικοί και άλλοι έλεγχοι

Οι συστάσεις του τελευταίου ελέγχου που διενεργήθηκε από την Υπηρεσία Εσωτερικού Λογιστικού Ελέγχου το 2017 σχετικά με τις ρυθμίσεις εσωτερικού ελέγχου στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων έχουν εφαρμοστεί πλήρως.

4.6. Αξιολόγηση

Το έργο παρακολούθησης με γνώμονα τα αποτελέσματα (στο εξής: ROM) ολοκληρώθηκε το 2022. Στο πλαίσιό του επανεξετάστηκαν οι επιλεγμένες δράσεις και πραγματοποιήθηκαν οι προγραμματισμένοι κύκλοι κατάρτισης σχετικά με τη βελτίωση της ικανότητας εσωτερικής παρακολούθησης των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών. Οι εμπειρογνώμονες του ROM διατύπωσαν συστάσεις σχετικά με τη συνάφεια, την αποδοτικότητα, την αποτελεσματικότητα και τη

βιωσιμότητα· τα μέτρα αυτά έχουν ενσωματωθεί στις αναθεωρημένες δράσεις και πέραν αυτών.

Το 2022 η Επιτροπή δημοσίευσε έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της[4] σχετικά με τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του προγράμματος βοήθειας. Η αξιολόγηση αυτή περιείχε ανεξάρτητη εκτίμηση της προόδου που σημειώθηκε ως προς την επίτευξη των στόχων του κανονισμού για τη βοήθεια κατά την περίοδο 2013-2018, καθώς και σχετικά στοιχεία. Η αξιολόγηση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το πρόγραμμα βοήθειας μπορεί να θεωρηθεί εξαιρετικά σημαντικό και ότι, δεδομένων των ιδιαίτερων περιστάσεων του πλαισίου της τουρκοκυπριακής κοινότητας, αποτελεί μια σχετικά επιτυχημένη πρωτοβουλία, με σημαντική ενωσιακή προστιθέμενη αξία.

4.7. Πληροφόρηση, δημοσιότητα και προβολή

Συνολικά, το 2022 διοργανώθηκαν 584 δράσεις προβολής και επικοινωνίας για την παρουσίαση του έργου της ΕΕ. Η Επιτροπή δημοσίευσε το φυλλάδιο σχετικά με τη στήριξη της ΕΕ για την αντιμετώπιση της νόσου COVID-19· σημειώθηκε πρόοδος στην προετοιμασία του φυλλαδίου για την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα.

4.8. Διαβουλεύσεις με την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας

Πραγματοποιήθηκαν προσωπικές και διαδικτυακές συναντήσεις με εκπροσώπους της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Επιτροπή εξακολουθεί να βασίζεται στη συνεργασία της κυβέρνησης όσον αφορά την επαλήθευση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος και τη διευκόλυνση του έργου των δικοινοτικών τεχνικών επιτροπών. Η Επιτροπή έχει τακτικές συναντήσεις με τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσω των εργασιών της σύμφωνα με τους στόχους του κανονισμού για τη βοήθεια, η Επιτροπή εξακολουθεί να παρέχει βοήθεια στο πλαίσιο του εν λόγω κανονισμού για τη διευκόλυνση της επανένωσης της Κύπρου με την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Κατά τη διάρκεια του 2022 η βοήθεια συνέχισε να επικεντρώνεται σε τομείς που παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα για τη μελλοντική συμμόρφωση με το κεκτημένο.

Το ιστορικό της μέχρι τώρα βοήθειας και η ωριμότητα των έργων θα λαμβάνονται συνεχώς υπόψη σε μελλοντικούς γύρους προγραμματισμού. Οι προσπάθειες θα εξακολουθήσουν να επικεντρώνονται στην αύξηση του αντικτύπου στους τομείς προτεραιότητας μέσω λιγότερων αλλά μεγαλύτερου εύρους δράσεων.

Η Επιτροπή είναι έτοιμη να διαθέσει πόρους ανάλογα με τις ανάγκες, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας, για τη στήριξη των διαπραγματεύσεων διευθέτησης υπό την αιγίδα του ΟΗΕ.

[4] ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ — EVALUATION Evaluation of the Aid Programme for the Turkish Cypriot community (2013-2018) [ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ — Αξιολόγηση του προγράμματος βοήθειας για την τουρκοκυπριακή κοινότητα (2013-2018)] — Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ (europa.eu).